

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh in za sadjarstvo.

Uredniška priloga „Kmetovalcu“.

Uredil

GUSTAV PIRC,

tajnik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

IV. letnik 1891.

V LJUBLJANI.

Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tisk J. Blasnikovih naslednikov.

VRTNAR.

List s podobami za šolsko vrtnarstvo, vrtnarstvo sploh
in za sadjarstvo.

Št. 1.

V Ljubljani, 15. januarija 1891.

Letnik IV.

Rožne oblike.

Tudi rože so razdelili po njih oblikah v razrede, in sicer zato, da je njih imenovanje lažje in gotovejše. Pričeli so s tem na Angleškem in v večini zaznamkov in cenikov uže sedaj rožne cvete dele v „kroglaste“, „ploščaste“ itd.

Podoba 1.

Pod. 1. v tem listu kaže 10 rožnih cvetov raznih oblik, na katerih podstavi so razdelili vse rože. Ker je pri nas mnogo prijateljev te najlepše in naj-

hvaležnejše povrtne rastline, gotovo ustrezemo mnogim s to objavo, ker bodo imeli kmalu vsi ceniki to razdelitev in se bode mogoče vsled tega članka spoznati ob naročitvah. Posameznim cvetom pridejane številke so iste, ki stoje tu spodaj pri imenu (blike dotičnega cveta).

1.) ploščasta in strešnata *) (imbriqué),	6.) kroglasta in strešnata,
2.) ploščasta,	7.) kroglasta z vzbuhnenim središčem,
3.) bombasta,	8.) kroglasta z udrtim središčem,
4.) kroglasta,	9.) polukroglasta,
5.) kroglasta z rtastim središčem,	10.) čašasta.

Opomin našim sadjarjem.

Sedaj smo uže v drugi polovici meseca januarija, in še nekaj tednov, pa izgine snežena plast, in vnovič se prične kmetovalčevo delo. Še prej nego kmetovalec pa mora sadjar na plano, da si ogleda škodo, ki mu jo je zima naredila, ter jo, kolikor more, popravi, potem da osnaži in obreže svoje drevje in da določi prostore za novo drevje, katero misli saditi itd.

Zlasti za zadnje se mora do časa odločiti, ker treba jame za novo drevje prav precej kopati, kakor hitro sneg skopni, ter se za časa preskrbeti z dobrim drevjem. Glede tega drevja smo se namenili spisati nekaj opomin našim sadjarjem.

Drevja priporočamo hitro naročiti, ker le ob začetku je mogoče dobiti iz drevesnic lepega blaga, ne pa pozneje, ko je uže prebrano. Ako o pravem času naročiš, dobiš ga tudi do časa, drugače bodeš z delom mučil, in pozna saditev ni dobra. Pomni pa tudi, da ima drevesničar toliko več dela, kolikor bolj pozno je, zato lahko zvrši prva naročila vestneje, nego zadnja.

Ne sadi nikdar sadnega drevesa, kateremu ne veš vrstnega imena. Kaj ti pomaga, če vzgojiš lepo drevo, a slednjič, kadar pride sad, ki naj ti poplača trud, nima pa sadje nič kupčijske vrednosti.

Ne kupuj drevja nikdar od ljudi, ki sadno drevje prodajejo od vasi do vasi, od hiše do hiše. Ti ponujajo ničvredno drevje, ostanke iz drevesnic ali pa slabo vzgojena drevesa neznanih vrst. Ravno tako svarimo, ne kupovati drevja, ki ga prodajejo v Ljubljani pred frančiškansko cerkvijo. To drevje je iz Loškega okraja, popolnoma nepravilno vzgojeno, brez pravih korenin, in skoraj vse le ene vrste, ki sicer lepo raste, a daje za kupčijo ničvredno poletno sadje. Zlasti jablane so vse ene vrste, namreč tako zvani „paradižniki“. Ta jablan zelo lepo raste, a je poletna, in zato nje sadje za kupčijo nič vredno. Vrhu tega pa razsušavajo pred frančiškani razpostavljeno drevje od jutra do popoldne vsako sredo in soboto ter semenjske dni še po vrhu toliko časa, da je poprodano. Ni čuda, da ljudje potem tožijo, da se jim prime komaj vsako četrto drevo. Vzrok pa ni, kakor menijo, nevešči prodajalec, ampak kraj, ter trdijo, da ni primeren za sadjarstvo. Da bi kateremu izmed teh prodajalcev kedaj na um prišlo, korenine s kakšno rečjo pokriti ter jih poškropiti, tega nismo še videli.

Tisti, ki si mislijo drevja naročiti pri c. kr. kmetijski družbi kranjski, naj pazijo na dotične razglase v „Kmetovalci“, ki bodo sedaj v vsaki številki med uradnimi vestmi. Družba ni v stanu, vsakemu posebe razjasnjevati vsega, kar itako objavlja vsem skupaj v svojem listu. Zlasti še enkrat poudarjamo tu: Če se je dotična podružnica izrekla, da udje njeni dobé drevja brezplačno, potem ga smejo

*) Strešnata (imbriqué) oblika je, kadar so posamezni cvetni list tako postavljeni, kakor opeka na strehi,

od družbe v Ljubljani zahtevati, drugače pa ne. Podružnica, ki pridrži polovico letnine svojih članov za svoje namene, pa ne more brezplačnega drevja zahtevati. Ako je kak ud take podružnice vendar oba goldinarja poslal v Ljubljano, naj ga to ne moti, ker potem glavni odbor polovico letnine i tako vrne podružnici. Sicer je pa cena za drevje tako nizko postavljena, da ga vsak lahko kupi, vsaj znaša komaj tretjino cene za enako drevje po drevesnicah v Gradci, na Dunaji itd.

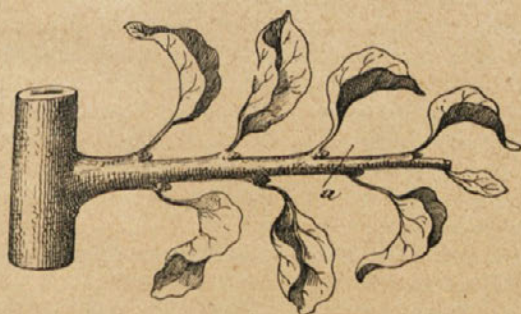
Rezatev češpljevega drevja.

Češpljevo drevo (in tudi sliva) je najtrmoglavnejše izmed vseh, s katerimi ima vrtnar opravilo; malo se zmeni za namere sadjarjeve in se le težko uda rezatvi. Ako hočeš s češpljevim drevjem ravnati kakor s hruševim ali z drugim, prav gotovo ničesar ne dosežeš; vede se ti, kakor razposajenec, ki je miren, dokler vidi šibo, ako se obrneš od njega, pa ti kmalu kako novo nagodi. Češpljevo drevo se maščuje navadno s tem, da ostane nerodovitno.

Vseh oblik z vodoravnimi vejami češplja ne prenese, ostane nerodna, ali ti pa stori 50 % dolge rodne mladike. Poskušali so z vsemi špalirskimi oblikami, a trud se jim nikdar ni poplačal.

Podoba 2.

Podoba 3.

Podoba 4.

Po teoriji bi moralo biti češpljevo drevje zato, ker rabi mnogo toplote, špalijsko drevje. Po teoriji je to res, napačno pa v praksi. Češpljevo drevo mora stati na samem ter imeti od vseh strani zraka, ako naj ti rodi.

Vrh češplji bodi okroglast, ta oblika jej najbolj ugaja.

Rodnega lesa je česplji veliko težje pridobiti, nego drugemu drevju, tudi ga je težje ohraniti zdravega.

Recimo, mladika podoba 2. je lanska voditeljica kakega čespljevega drevesa. Pomladi ima ta mladika po vsej dolžini le lesne pope. Tej mladiki bomo odrezali celo gorenjo tretjino, in sicer zato, da silimo vse ostale pope odgnati.

Na spodnji tretjini prišli bodo vsled te rezatve iz popov *a* nekaj milimetrov dolgi poganjki, ki nosijo na konci venec cvetnih popov in je v njih sredini lesni pop, iz katerega zraste drugo leto poganjek, ki bo daljšal letošnjega.

Popi *b* na drugi tretjini pognali bodo 3 do 6 centimetrov dolge poganjke, po vsej dolžini polni cvetnega popja.

Popi *c* zgornje tretjine pognali bodo krepke lesne pogannjke, katere bodeš moral priščipavati.

Prvo obščipavanje je zarad oblike rodnih mladik najvažnejše delo. Čespljevo drevo hoče vedno spodnje pope glušiti. Ako si prvikrat premalo odščipnil ali prepozno, raste ti še poganjek, a spodaj ne razvije se noben popek.

Pri čespljevem drevesu moraš prvikrat tako odščipniti, da ti ostane še pet listov (glej pod. 3. *a*), in sicer zato, da prisiliš spodnje pope pognati in da se premene v rodne mladike.

Drugič odščipni do osmega lista (glej pod. 4. *a*), ako se je naredil le en poganjek. Če pa sta dva poganjka, odreži enega pri *b* (glej pod. 4.) in z drugim ravnaj, kakor je gori povedano, t. j. odščipni ga do 8. lista.

Prihodnjo pomlad bode torej naša voditeljica taka, kakeršno kaže podoba 2. Mladike *c* pusti pri miru, pazi pa na poganjek, ki izraste iz popa, sredi cvetnih popov stoječega, ter ga odščipni do 5. lista, ker s tem dosežeš najprej cvetje, v prihodnjih letih pa rodne mladike.

Mladike *a* odreži pri *c* do petega ali šestega popa in pri *d* prihodnje leto do najnižih cvetnih popov. Taka močna rezatev žene sok k plodom in sili speče pope, da se pretvorijo v roden les.

Mladike *c* reži pri *e* na 4 do 5 centimetrov dolge palice, na katerih nastanejo potem spodaj ravno taki popi, kakor pri prejšnjih.

Pri čespljevem drevesu ne smeš nikdar zabiti, vseh na rodnem lesu stoječih poganjkov kratko, t. j. na 4 do 5 listov, odščipniti; če jih pustiš, da postanejo daljši, ne store ti rodnega lesa, in rodne mladike se hitro izpremene v navadne lesne poganjke, oziroma veje.

Vse tu povedano velja pa seveda le za razne vrste pritličnih čespelj in sliv, kakeršne so po vrtovih, za visokodebelne čepļe, zlasti ako jih je veliko, pa ni tako ravnanje.

Raznotere vrtnarske reči.

Vsaka rana na drevju se neki najhitreje zaraste, ako jo namažeš nekaterekrat z lesnim octom (jesihom).

Mnogo rastlin v loncih pogine samo zato, ker se jim vsled nepravilnega ravnanja skisa prst. Te neprimlike pa ni tako lahko preprečiti, zlasti ne navadnemu človeku, saj se to pripeti celo vrtnarju, če še toliko pazi. So pa tudi rastline, ki preneso veliko slabšo t. j. kislo zemljo. Neki strokovni list pa sedaj priporoča sredstvo, s katerim je zemljo prav lahko zdravo ohraniti. Sredstvo je to le: Posuši navadnega mahu prav dobro na peči ter ga potem toliko zdrobi, da je drobir droban kakor smeti. Ta drobir pomešaj s prstjo, ki ti rabi za rastline v loncih. Drobir dela, da je prst vedno rahla in da se ne kisa ter pospešuje rast rastlinam.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc.

Tisk J. Blasnikovih naslednikov.

Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske.